

GAPIRISH KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRUVCHI USULLAR VA
INGLIZ TILIDAGI IBORALAR

To'ymurodova Shabona Davrbek qizi

Olot tuman ixtisoslashtirilgan maktab-internati 10-sinf o'quvchisi

Umarov Umidjon Akram o'g'li

Olot tuman IMI maslahatchisi, BuxDU mustaqil tadqiqotchisi (PhD)

E-mail: umidjon02121996@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada gapirish ko'nikmasini rivojlantirish muhimligi va buning uchun amalga oshirilishi kerak bo'lgan usullar, gapirish ko'nikmasi nafaqat tilni o'rganishda, balki o'z fikr va g'oyalarni ifodalashda ham asosiy o'rin tutishi haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, maqolada muloqot jarayonida yuzaga keladigan muammolar, jumladan, psixologik, leksik va grammatik, shuningdek, talaffuz va intonatsiya muammolari tahlil qilinadi. Ushbu muammolarni bartaraf etish usullari, interaktiv mashg'ulotlar, AI ilovalari va ona tilida gaplashuvchilar bilan muloqot qilish kabi tavsiyalar keltiriladi. Maqola umumiy qilib aytganda, ingliz tilida erkin gapirish ko'nikmasini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan asosiy fikrlarni va amaliy tavsiyalarni ochib beradi.*

Kalit so'zlar: *Gapirish ko'nikmasi, muloqot iboralari, psixologik, leksik, grammatik muammolar.*

Kirish: Gapirish ko'nikmasi – bu insonning o'z fikrlarini, g'oyalarini va his-tuyg'ularini og'zaki ifoda etish qobiliyatidir. Bu ko'nikma quyidagi komponentlardan iborat:

1. Lug'at boyligi: To'g'ri va zamonaviy so'zlarni ishlatish.
2. Grammatik struktura: Fikrni aniq va to'g'ri ifodalash uchun grammatikani bilish.
3. Talaffuz: So'zlarni to'g'ri va ravon talaffuz qilish.
4. Intonatsiya: Nutqdagi ohang va urg'ularni to'g'ri qo'llash.

5. Muloqot va interaktivlik: Boshqalar bilan samarali muloqot qilish va ularga javob berish qobiliyati.

Gapirish ko'nikmasi nafaqat tilni o'rganishda, balki kundalik hayotda ham muhim rol o'ynaydi, chunki bu ko'nikma insonlarni bir-biriga bog'laydi va fikr almashishga imkoniyat yaratadi. Ingliz tilini o'rganishda gapirish ko'nikmasini rivojlantirish juda dolzarb masala hisoblanadi. Bu quyidagi sabablarga ko'ra muhim:

1. Muloqot: Ingliz tili global til bo'lib, ko'plab mamlakatlarda og'zaki muloqot uchun ishlatiladi. Gapirish ko'nikmasi ushbu til orqali samimiy muloqot qilish imkonini beradi.

2. Ta'lim va ish imkoniyatlari: Ingliz tilida yaxshi gapira olish orqali ta'lim va ish imkoniyatlari kengayadi. Ko'plab universitetlar va kompaniyalar ingliz tilida muloqot qilishni talab qiladi.

3. Tushunish: Gapirish ko'nikmasini rivojlantirish orqali boshqalar bilan bo'lgan suhbatlarda yaxshiroq tushunish mumkin.

4. Ijtimoiy munosabatlar: Fikrlaringizni ravon ifoda etish orqali yangi ijtimoiy aloqalar o'rnatish mumkin.

5. Kreativlik va ifoda: Gapirish ko'nikmalari orqali fikrlaringizni yanada ijodiy va qiziqarli tarzda ifoda etish mumkin.

Ingliz tilida gapirish ko'nikmalarini oshirish uchun doimiy mashq qilish va turli xil muloqot vaziyatlarida ishtirok etish tavsiya etiladi.

Asosiy qism. Gapirish ko'nikmasi ingliz tilini o'rganish jarayonida muhim o'rin tutadi. Yaxshi gapirish ko'nikmasi nafaqat til o'rganish, balki o'z fikr va g'oyalarni ifodalashga yordam beradi. Quyida gapirish ko'nikmasini rivojlantirish uchun foydali usullar va ingliz tilida bilish zarur bo'lgan ba'zi iboralarni ko'rishimiz mumkin.

Gapirish ko'nikmasini rivojlantirish usullari:

1. Muloqot qilish

O'rganilayotgan tilni biladigan insonlar bilan faol muloqot qilish gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning eng samarali usulidir. Muloqot qilish jarayonida siz yangi iboralarni, grammatikani va talaffuzni o'rganishingiz mumkin.

2. Film va seriallar tomosha qilish

Ingliz tilidagi film va seriallarni tomosha qilish orqali siz tilni tabiiy muhitda eshitasiz. Bu usul talaffuz va lugʻat boyligini oshirishga yordam beradi.

3. Podkastlar tinglash

Ingliz tilidagi podkastlarni tinglash — tilni eshitish va tushunish koʻnikmasini rivojlantirish uchun yaxshi usul. Bu orqali siz turli mavzularda fikr yuritishingiz mumkin.

4. Oʻz fikrlaringizni aytish

Har doim oʻz fikrlaringizni ifodalashga harakat qiling. Kichik videolar yoki audio yozuvlar tayyorlash orqali gapirish koʻnikmasini mustahkamlashingiz mumkin.

5. Rollarni bajarish

Har xil vaziyatlarda rol oʻynash (masalan, doʻkonda xarid qilish, restoranlarda buyurtma berish) orqali siz real hayotda qilinadigan suhbatlarga tayyor boʻlasiz.

Ingliz tilidagi baʼzi iboralar:

- How are you? - Qalaysiz?
- Can you repeat that, please? - Iltimos, buni qaytaring.
- I think that... - Menimcha...
- In my opinion... - Mening fikrimcha...
- That's interesting! - Bu qiziq!
- What do you mean by that? - Siz buni nimani nazarda tutasiz?

Muloqot jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf qilish usullari:

Muloqot qobiliyatini shakllantirishda turli xil muammolar yuzaga keladi. Bu muammolar psixologik, lingvistik va madaniy jihatlariga bogʻliq boʻlishi mumkin.

1. Psixologik muammolar: Qoʻrquv va ishonchsizlik.

Til oʻrganuvchilarning koʻpchiligi muloqot vaqtida xatolik qilishdan qoʻrqadi. Bu esa nutq qobiliyatining pasayishiga olib keladi. Buning sabablariga quyidagilar kirishi mumkin: salbiy baho olishdan qoʻrqish; oʻz nutqining toʻgʻriligiga

ishonchsizlik; bosim ostida bo'lish. Buni bartaraf qilish uchun ijobiy muhit yaratish, xatolarni ta'limning bir qismi sifatida qabul qilishni rag'batlantirish kerak.

2. Leksik va grammatik muammolar: Cheklangan so'z boyligi va grammatik qiyinchiliklar. Bunda talaba o'z fikrini to'liq ifodalash uchun kerakli so'zlarni bilmasligi yoki grammatik tuzilmalardan noto'g'ri foydalanishi mumkin. Uning sabablari yangi so'zlarni yodlashga e'tibor yetishmasligi va grammatik qoidalarining noto'g'ri tushunilishidir.

Buni bartaraf qilishning bir qancha usullari mavjud:

a) So'z boyligini oshirish: Kundalik kontekstlarda qo'llaniladigan yangi so'zlarni o'rganish va ulardan foydalanishni rag'batlantirish;

b) Interaktiv mashg'ulotlar: Tashqi muhitda ishlatiladigan so'z va grammatik strukturalarni o'rganishga yo'naltirilgan rolli o'yinlar va topshiriqlar;

c) AI ilovalar: Grammarly kabi vositalar yordamida grammatik xatolarni avtomatik aniqlash va tuzatish.

3. Talaffuz va intonatsiya muammolari: Notabiiy talaffuz va intonatsiya. Ona tilining fonetik ta'siri yoki talaffuzdagi xatolar muloqotning samaradorligini pasaytiradi. Buning sabablariga quyidagilar kiradi: Ona tilining tovush tizimi va o'rganilayotgan til o'rtasidagi farqlar, tabiiy muloqot muhitining yo'qligi.

Bartaraf qilish usullari:

a) Talaffuz mashqlari: Maxsus audio materiallar, podkastlar yoki nutqni yozib, o'z xatolarini tahlil qilish.

b) AI dasturlari: Talaffuzni real vaqt davomida baholaydigan texnologiyalar (masalan, ELSA Speak).

c) Ona tilida gaplashuvchilar bilan muloqot: Ona tilida gaplashuvchilar bilan suhbatlashib, intonatsiya va talaffuzga o'rganish.

4. Eshitish va javob qaytarishdagi qiyinchiliklar: Tushunmovchilik va tezkor javob qaytarishdagi muammo, intervyu yoki muloqot davomida eshitgan ma'lumotni to'g'ri tushunmaslik yoki tez javob qaytarishdagi qiyinchilik. Sabablari: tovushlarni noto'g'ri ajratib olish, shoshilib gapirishga bo'lgan bosim.

Bartaraf qilish usullari:

a) Eshitish ko'nikmalarini rivojlantirish: Aktorlarning nutqiga moslashtirilgan audiokitoblar yoki podkastlarni eshitish.

b) Qayta gapirish texnikasi: Tushunmagan ma'lumotni qayta so'rash va sodda so'zlar bilan so'rashni o'rgatish.

c) Suhbatni sekinlashtirish: Suhbatni tezkor o'tkazmaslikka e'tibor qaratish.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, gapirish ko'nikmasi ingliz tilini o'rganish jarayonida juda muhim ahamiyatga ega. Yaxshi gapirish ko'nikmasi tilni o'rganish bilan birga, o'z fikr va g'oyalarni aniq ifodalash imkonini beradi. Muloqot, film va seriallar tomosha qilish, podkastlar tinglash, o'z fikrlarini aytish va rollarni bajarish kabi usullar yordamida gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Muloqot jarayonida yuzaga keladigan psixologik, leksik, grammatik, talaffuz va intonatsiya muammolarini bartaraf etish uchun ijobiy muhit yaratish, so'z boyligini oshirish, interaktiv mashg'ulotlardan foydalanish va ona tilida gaplashuvchilar bilan aloqalarni o'rnatish zarur. Ushbu usullar yordamida til o'rganuvchilar o'z nutq qobiliyatlarini mustahkamlashlari va samarali muloqot qilish imkoniga ega bo'ladilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bailey, K.M. (2005). Practical English Language Teaching: Speaking. New York: McGraw-Hill.
2. Brown, H. D. (2007). Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy (3rd ed.). White Plains, NY: Pearson Education.
3. DiBartolo, P.M. (2000). An Instrument to assess self- statement during public speaking: Scale Development and Preliminary Psychometric Properties, Behaviour Therapy 31pp 499-551
4. Lucas, S. E. (2001). The art of public speaking. (7th Ed.). Singapore: McGraw-Hill.
5. Mackey, A. (2007). Conversational interaction in second language acquisition: Oxford: Oxford University Press.
6. Akram o'g'li, U. U. (2024). Literary Significance of Number Archetypes. Buletin Antropologi Indonesia, 1(2), 7-7.

7. Akram o'g'li, U. U. (2024). THE IMPORTANCE OF ARCHETYPE STUDIES IN LITERATURE. XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYALAR, 1(1), 282-286.
8. Akram o'g'li, U. U. NEGATIVE REPRESENTATION OF WHITE COLOR ARCHETYPE IN "HARRY POTTER AND THE GOBLET OF FIRE".
9. Akram o'g'li, U. U. SIGNIFICANT FEATURES OF COLOUR ARCHETYPES IN ENGLISH LITERATURE.
10. Akram o'g'li, U. U., & Sohیب o'g'li, X. N. (2023). Literary analysis of the distinctive features of archetypes and metaphors. Journal of innovations in scientific and educational research, 6(3), 10-16.
11. Akram o'g'li, U. U., & Raximovna, S. Z. (2022). THE SYMBOL OF MIRROR IN ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE AND ITS FANTASTIC FEATURES. Евразийский журнал академических исследований, 2(2), 70-74.
12. Akram o'g'li, U. U., Sohیب o'g'li, X. N., & O'ktamovna, Y. H. (2022). THE IMPORTANCE OF RIDDLES, PROVERBS AND TONGUE TWISTERS IN UZBEK CHILDREN'S LITERATURE. Евразийский журнал академических исследований, 2(2), 75-77.
13. Rakhimovna, S. Z., & Akram o'g'li, U. U. UDC: 82.091 THE DEVELOPMENT OF ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE AND ITS REPRESENTATIVES. SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY, 29.
14. Sohیب o'g'li, X. N., & Akram o'g'li, U. U. (2022). HISTORY OF UZBEK FOLKLORE GAMES AND THEIR PLACE IN CHILDREN'S LIVES. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 2(2), 403-408.
15. Umarov, U. (2023). ANALYSIS OF GOTHIC GENRE ELEMENTS IN THE WORKS OF ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).
16. Umarov, U. (2023). Characteristic features of hero archetype in the example of Harry Potter. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

17. Umarov, U. (2023). PLANTS SYMBOLIZING HUMAN CHARACTER AND APPEARANCE IN THE XX TH CENTURY UZBEK POETRY. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).
18. Umarov, U. (2023). REALISM ELEMENTS IN THE NOVEL" A FAREWELL TO ARMS" BY ERNEST HEMINGWAY. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).
19. Umarov, U. (2023). THE DEVELOPMENT OF UZBEK CHILDREN'S LITERATURE AS A SPECIAL LITERATURE AND ITS FEATURES. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).
20. Umarov, U. (2023). The significant role of archetypes in children's education. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).